

Azərbaycan

گۆرۈشك سىياسى، اىجتىمائى، ادبى، اقتصادى تۈرك غرەتىدەر.

آبۇنە شرايطى:

ياۋازلىق بىر تەڭ ياۋا ئىچون ۲۴
باشقە شىخار، ۳۵ رۇپلەدەر.
بىر آيلىق ۱۲۳ كۆكۈد، ۱۲۳ باشقە شىخارداق
۱۹ رۇپلەدەر.

اىلان قىيالى:

شىخار ۳ رۇپلە كۆرۈشك كېيىن اىلانداق
ئىچون كىشىلەر ئېلىدەر.

تۈرك و سىلاشە قىيەدە شىخارداق
لەزىز ئىچىدەر، دۇخ اوشىيان اوراق
اىلانداق، دۇخ ئىچىلەر شىخارداق
مىكالىنى امدار، تەين ئىچىدەر،

مەحل اندازە:

ياكۇ، وروزىيوسكى و غوزىيوسكى
كۆچەرلىك كىشىدە ۳ نۆمىرلى اوبۇدە

آذربايجانداق مەدرىسى:

تەقون نىسە ۳۸-۴۰

تەك نىسخىسى ۵۰ تەك.

تەقۇنە نەزىرىدە بوراسى اىجاب اولماقنى
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ قىيەتلىرىدە، بۇنى
ھەر بىر دۇخالىق دۇشۇنمىدەر. ياكۇ
بولماقلىرىدە آذربايجان تۈركلىرىنىڭ
شەخسەتلىرىدە باشقە تۈركلەرگە نىسبەتەن
دۇخ اولماسۇن دەپ كەلتەرەق و فرانسە
لارنى ئىشپاندە بوراسۇنلار.
بۇگۈنكى دۇخ اىختىال وار كە
اولانلار مەخلەق ئىچىدە بوراسىدە
دۇخالىق شىخارداق قىيەتلىرىدە خەل قىيەتلىرىدە
بولۇدە باشقە لارنىدەر.

بۇگۈنكى بۇ نۆمىد اولماقلىرىدە،
چۈنكى يۈك دولانلار ئىچون اقتصادى
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

دۇخالىق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە،
بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

آذربايجان اھالىسىدە خەل قىيەتلىرىدە،
بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

پارلامەنتدە

تاشقىرلىقىدە، چۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

آذربايجان

۱۹ شىخارداق مەخلەق بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

قانون تېمىسىدە، لىكىن مەخلەق بۇگۈنكى
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە،
بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

۱۷ قىيەتلىرىدە، بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
ئىشپانداق، بۇگۈنكى شىخارداق مەخلەق
بىرلەشكەن خەلقلەرنىڭ تەكلىپىدە
بولۇدە اىجاب اولماقلىرىدە، بۇگۈنكى
بۇگۈنكى ۱۵۰ مېلىيون باغ مىسالىداق
شىخارداق بۇگۈنكى بۇگۈنكى شىخارداق
تەكلىپىدە، نەدە آذربايجان لىسانداق
دۇخالىق رەسى اولماقلىرىدە، چۈنكى نە
مەخلەق رەسىدە خەل قىيەتلىرىدە

Bazar, 17 noyabr 1918-ci il, nömrə 42

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, elmi və iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 10 səfərlmüzəffər sənə 1337. 17 təşrini-sani sənə 1918.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Yanvarın birinədək Bakı üçün 24, başqa şəhərlərə 35 rublədir. Bir aylığı Bakıda 12, başqa şəhərlərdə 19 rublədir. Elan fiati: sətiri 2 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

AZƏRBAYCAN ƏHALİSİNƏ İXBAR

BAKİ, 17 TƏŞRİNİ-SANI

Ənzəlidə bulunan Müttəfiqlər ordusu komandanı Tomson ilə Azərbaycan Hökuməti nümayəndələri arasında vəqə olan müzakirə və Hökumətin rızası ilə sabah saat 10-da ingilis və müttəfiqləri ordusu paytaxtımıza daxil olacaqdır. İngilislərin bu surətlə şəhərimizə daxil olmaları hökumət və istiqlalımıza qarşı düşmənanə hərəkəti mövcib olmayıb [düşməncə hərəkətdən irəli gəlməyib], dostanə bir hərəkət olduğundan, bütün əhalimizin dost dövlətlər ordusunun vürudunu [gəlişini] sükunət və dostluqla istiqbal eyləmələri [qarşılamaaları] və intizam [və] asayışı saxlamaları lazımdır. Hökumət tərəfindən dəxi şəhərə girəcək Müttəfiq ordu komandanlığının istiqbalına qərar verilmişdir. Bütün hökumət və camaat idarələri adəti üzrə dair [fəaliyyətdə] olacaqdır.

Heyəti-vükəla rəisi:

Fətəli xan Xoyski

Daxiliyə naziri:

Behbud xan Cavanşir

Düvəli-mərkəziyyənin [Mərkəzi dövlətlərin] ən zorlu, ən qüvvətli olub da, aləmşumul müharibədə birinci rol oynayan Almaniya imperatorluğu artıq sıradan çıxdı. Kürreyi-ərzin bütün qəvi [güclü] dövlətləri ilə 4 sənə yarım müharibədən sonra sabiqdə dünyada hegemoni iddiasında olan bu müntəzəm və əzəmətli dövlət İngiltərə, Fransa və Amerika qüvvələri qarşısında tab gətirə bilməyib, təcili surətdə mütarikə [atəşkəs] əqd etməklə [imzalamaqla] daxilindəki pozğunluğa və bilmərrə münhəzim [məğlub] olmasına bir sədd çəkməyə girişdi.

Həmin mütarikə böyük bir əsgəri dövlətin şəraf və heysiyyətinə qarşı nə qədər ağır şərait dairəsində [şərtlər daxilində] əqd olunduğunu dün teleqraf bizə xəbər verdi. Bu ağır şərtlər ilə əqd edilmiş mütarikə müqaviləsini alman milləti kəndisini imza etməyə məcbur bildi. Türkiyə ilə əqd edilən mütarikə şərtləri münasibətilə məyus və naümid olan qardaşlarımız bu gün

Almaniya ilə edilən mütarikənin şərtlərinə baxmalıdır. Əgər Almaniya ilə Türkiyənin məna-yi-əsgərisi [hərbi məhiyyəti] və eyni zamanda Almaniya ilə əqd edilmiş mütarikə şərtləri müqayisə edilərsə, Türkiyə ilə bağlanan şəraitin nə qədər yüngül olması hər kəscə aşkardır. Nə etməli? Görünür ki, Almaniya militarizminin münhəzim olması bəşəriyyət üçün vacib və bəlkə fərz imiş. Çünki əks təqdirdə beynəlmiləl siyasi vəziyyəti daha da fənalaşdırıb, bəşəriyyət bəlkə bir böylə verdiyi qurbanlar, axıtdığı qanlardan daha fəzlə, daha dəhşətli qurbanlar verib, qanlar axıdarmışlar. Burası da görülür bir qanuni-təbii imiş. Lakin məsələ bununla həll olunmamış. Müzəffər dövlətin məğlub dövləti böylə bir böhran içində saxlaması qeyri-mümkün bir əmrdir [işdir]. Çünki böylə olduqda, müzəffər dövlət mütəmadiyən hərbi idarə kimi ağır bir vəziyyətdə olmalıdır. Bu isə nəinki mədəni və əzim [böyük] bir millətə qarşı, hətta Afrikanın qara vəhşilərinə belə tətbiq edilməsi qeyri-mümkün bir siyasətdir.

İştə buna görədir ki, hal-hazırda üfqsi-siyasətdə görünən böhran rəf olacağı [aradan qalxacağı] və aləmi-bəşəriyyət adı vəz'ini [vəziyyətini] alacağı şübhəsizdir. Zətən Avropada bir millət tapılmaz ki, digər bir millətin məhv və nabud [yox] olmasına həris olsun. Lakin törənən ədavət hal-hazırda demək olar ki, iqtisadi nöqtəy-nəzərdəndir və dünyada hegemoni fikrinə düşən dövlət özünü iqtisadca təmin etmək istəyir, nəinki başqalarını

qeyri millət olduğundan dolayı əzmək, boğmaq. Bir milləti bilmərrə məhv və nabud etmək özü də mümkün işlərdən deyildir. Hangi bir ufacıq milləti götürsək görürük ki, çəkdiyi böyük-böyük fəlakətlərdən sonra təcrid-həyatla [həyatını yeniləməklə] yenə də öz varlığını isbat edir.

Buna görə biz nomid [ümitsiz] olmamalıyıq. Çünki böyük dövlətlər üçün iqtisadi bir rəqabət və ya hərbi cəhətcə bir təhlükə təşkil etməyirik. Biz yalnız bəşəriyyət aləmində bizə də bir guşə verilməsini tələb edirik. Buna da inkar ediləmməyəcək haqqımız vardır. Bu gün 150 milyona baliğ müsəlmanlar ilə sıxı bir təmasda bulunan İngiltərə heç vaxt nə Türkiyə və nə də Azərbaycan islamlarının rəzalətinə razı olamamaz. Çünki nə məntiqcə və nə də həmin hökumətin mənafeyi nöqtəy-nəzərinə burası icab olunacaq bir tərzihərəkət cümləsindən deyildir. Bunu hər bir zəka sahibi düşünə bilər. Yalnız bu ola bilər ki, Azərbaycan türklərinin rifah və səadətini başqa millətlərin mənafeyinə zidd olmasın deyər İngiltərə və Fransa lazımı təşəbbüsatda bulunsunlar.

Bu məsələni dəxi ehtimal var ki, onlar münfərid [fərdi qaydada] həll etməyib, hökumətimiz və milli müşavirəmizlə bir yerdə həll etsinlər. Bu yolda çalışmaq lazımdır.

AZƏRBAYCAN PARLAMANIINDA

16 təşrini-sani [noyabr] saat 1-də təyin edilmiş olan birinci iclas saat

2:15 dəqiqədə açılır. Hələ saat 12-dən iclasın intizarında yüzlərcə adam durur. Nəhayət, Məclis açılır. Şurayi-Milli əzası [üzvləri] və nazirlər qabaqca hazırlanmış yerləri işğal edirlər [tuturlar]. Əcnəbi məmləkətlər nümayəndələrindən Gürcüstan və Dağıstan hökumətləri nümayəndələri, erməni və rus milli şuraları nümayəndələri və İran general-konsulu isbatı-vücut [iştirak] edirlərdir.

Salon tamaşaçılarla dolu idi.

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin bəy cənabları sədr yerini tutaraq iclası açır və aşağıdakı nitq ilə haziruna [orada olanlara] xitab edir:

“Möhtərəm Şura əzası, bu gün Azərbaycan Şurayi-Millisi Azərbaycanın baş və ayrılmaz bir əzasını [hissəsini] təşkil edən paytaxtında açılır. Azərbaycanlılar necə ki hamınıza məlumdur, heç vaxt hürriyyət və istiqlaliyyət fikrindən ayrılmayaraq, daima bu uğurda çalışmış, mübarizə aparmışlardır. Rusiya çarizmi dövründə onların fəaliyyəti yalnız milli ədəbiyyat, milli məktəb, milli mədəniyyət mübarizəsində təzahür etmişdir. Çarizmin süqutu ilə bütün millətlər əl-ələ verib müqəddəratı-milliyələrinin həlli, hüquqi-milliyələrinin təmini uğrunda çalışsarkən, azərbaycanlılar dəxi hüquq və istiqlaliyyətləri yolunda çalışdılar. Fəqət çarizmin süqutundan sonra belə inqilab öylə bir şəkil və surət aldı ki, millətlərin hüququ təmin edilmədi. Millətlər arzu və əməllərinə [istəklərinə] nail olamədılar. Fəqət nə qədər

səddlər çəkilsə, maneələr qoyulsa belə, inqilab nəticəsində bütün millətlər inqilabın fütuhət [nailiyyətlərindən] və meyvələrindən istifadə etdilər.”

Bə'də [sonra] sədr cənabları Qafqaziyanın Rusiyadan ayrılması, Qafqaziya millətlərinin istiqlaliyyət elan etmələri, Azərbaycan Milli Şurası elanı və işi hökumətinə tapşıraraq səhnədən çəkilməsini təsvirlə deyir ki:

“Şimdi artıq Şurayi-Milli yenidən həyata dəvət edildi.

Bakının zinəti, milli hiss və cərəyanların məcməsi [toplaşma yeri], milli təşkilatın mərkəzi İsmailiyyə idi, arzu edirdik ki, Milli Parlamanımız həmin möhtəşəm binada iclas qursun. Fəqət bu gün o möhtəşəm bina xaraba halına gəlib. İclasımız Bələdiyyə salonunda açılır. Lakin ev yanar, amma millət, milli istiqlaliyyət fikri, milli ruh ölməz. Ev yanar, fəqət millət onun şöləsi ilə tutuşar, milli hüququnu almaq, milli müqəddəratını öz əlinə salmaq uğrunda çalışar. Qoy bu atəş bizi yaxsın, əməl [arzu] şöləsi versin! Burası var ki, bu bün biz qayət müşkül bir vəziyyətdəyiz.

Doğrudur, Milli Şuramız Məclisi-Müəssisən əsası ilə tamam xalq tərəfindən seçilmiş bir Şura deyildir. Lakin tarix böylə şeylərə çox təsadüf etmiş, çox böylə əməllərə [işlərə] şahid olmuşdur. Bugünkü Milli Şuramız parlamən surətini almaq üçün genişləyəcək. Oraya bütün siniflərdən, müqəddəratını Azərbaycan müqəddəratı ilə əlaqədar edib, Azərbaycanın şadlığı ilə

şadlanan, qəmi ilə qəmgin olan bütün millətlərin nümayəndələri cəlb olunacaqdır. O vaxt tam bir parlamana malik olacağız. Fəqət hələ bugünkü günə nail olmaq üçün millətimiz nə qədər fədakarlıqda bulunmuş, nə qədər qurbanlar vermişdir. Azərbaycan istiqlaliyyət və muxtariyyəti yolunda nə qədər qurban verdiyimizə möhtəşəm İsmailiyə binasının xarabası müdhiş bir təmsaldır! Bundan əlavə, hamımız bilməliyiz ki, bu səadətə nail olmamızda biz hər şeydən ziyadə bizim dəvətimiz, ricamız ilə imdadımıza gəlmiş və bizim həyatımızı qurtarmış olan türk əsgərlərinə mədyunuz [borcluyuq].”

Bə'də [sonra] natiq gərək türklər və gərəksə Azərbaycanın vermiş olduğu qurbanlar, vətən və millət şəhidlərinin tərhimi-ruhu [ruhunu rəhmətlə yad etmək] üçün ayağa qalxmağı təklif edir. Hamı qalxır. Sonra Şurayi-Milli əzası Lütfəli bəy Behbudovun tərhim[i-ruhu] üçün ayağa qalxmağı təklif edir. Yenə hamı qalxır. Sonra təkrar nitqinə davamla deyir ki:

“Bu gün biz azərbaycanlılar Şuraya yığıldıqda Milli Şura üzvləri və bütün hüquqi-milliyənin müdafiəsi, namusi-milliyənin mühafizəsi üçün firqə nizamını [partiya çəkişmələrini], sinif münəqişəsi və sairəni kənara ataraq əl-ələ versək, müttəhidən [birgə] çalışsaq, əmin olmalıdır ki, vicdani-bəşərdə yerləşmiş olan hüquqi-milliyədən məhrum qalmarız. Hazırda qalib-məğlub ümum dövlət və millətlər arasında ən

artıq intişar tapan [yayılan] həmin millətlərin müsavəti-hüququ [hüquq bərabərliyi] və müqəddərati-milliyə təyininin özlərinə tapşırılması şüarıdır. Əminəm ki, burası quru söz olmayıb, bəşəriyyətin milyonlarca qurban verməsi cəmiyyəti-bəşəriyyətin buna müvafiq vəziyyət alması iqtizasıdır [gərəyidir]. Bəşəriyyətin vicdanına inanalım. Bu uğurda çalışalım və əmin olalım ki, çalışsaq Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] içində Azərbaycanın da yeri olacaqdır. Böylə bir yer bulmağa haqqımız olduğunu kimsə inkar etməz.”

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Gürcü teleqraf acentəliyindən

Strasburqdan verilən məlumata görə, İkinci Elzas Palatasının cəm olmuş əzası [üzvləri] təşrini-saninin [noyabrın] 11-ində özünü Elzas-Loren Milli Şurası elan ilə İnzibat Komitəsi intixab etmişdir [seçmişdir]. Bitərəf mətbuat da Almaniyə mətbuatı kimi Müttəfiqlərin ağır mütarikə şəraitini [atəşkəs şərtlərini] tənqidlə deyir ki, işbu şərait sabiq müharib [savaşa] Almaniyə Hökuməti əleyhinə deyil, Almaniyə milləti əleyhinə işlədilmişdir. Hətta Brantinq “Sosial-Demokraten” qəzetəsində işbu şəraiti müdhiş deyə yazaraq, yaxın zamanda vəziyyətin yüngülləşəcəyinə inanır.

“Daqens Nyuheter” yazır ki, şərait sabiqki şərait kimi tələqqi [qəbul] et-

dirilir. “Nordkampf”da deyilir ki, qalibin həyasız tarixi təkrar edilir. “Svenska Daqbladet” yazır: Şəraiti biz oxuduqda, əzim vəzifə ilə müvəzzəf [böyük bir işi öhdələrinə götürmüş] bir para adamlar tərəfindən tərtib edilmiş tarixi bir sənəd deyil, düşmənanə bir əlaqə görürüz; işbu əşxas [şəxslər] bolşeviklər əleyhinə səlib müharibəsi yapacaqlarını söyləyirlər. Almaniyayı tapdamaq məsələsi gün kimi aşkardır. Yeni Almaniya bilməlidir ki, Almaniya əl-qolu bağlı olduğu halda qalib düşmənin qurbanı olur.

* * *

Moskva, 14 təşrini-sani. Almaniyada inqilab gedişi. Xariciyyə naziri Çiçerinin nümayəndə Oskar Kon ilə xətti-müstəqim vasitəsilə [birbaşa] Almaniyada inqilab gedişi barəsində aldığı məlumat: Yeni hökumət bitərəf və şeydemançılar etilafı [uzlaşması] ilə təşkil edilmişdir. Kabinəyə həmhüquq 6 nəfər daxil olur. Bitərəflərdən hökumətə Haaze, Dittman və Bart daxil olmuşdur. Şeydemançılardan Eberet, Landsberq və Şeydeman daxil olmuşdur. Bart bu vaxta kimi Berlin Şurası sədri idi. “Spartak” dəstəsi hökumətdə iştirak etməyir. Ən yaxın zamanlarda şuraların qurultayı dəvət ediləcəkdir. “Spartak” dəstəsi “Qırmızı bayraq” nam [adlı] qəzetə nəşr etmişdir. Baş ərkanı-hərb [Baş qərargah] şuraları qəbul edir.

Almaniya qoşunları işğal edilmiş yerləri təxliyə edirlər. Etilaf dövlətləri Almaniya 5 min lokomotiv, 150

min vaqon, 10 min avtomobil, işğal edilmiş yerlərdəki Müttəfiqlər qoşunlarından ötrü ərzaq və mühümmlat [təchizat; ləvazimat] tələb edir. Dövlətlər Katteqat boğazında da donanmanın buraxılmasını istəmişlər.

Romaniya Almaniyaya elani-hərb etmişdir.

Bitərəflər İoffenin Berlinə qayıtmasını tələb edirlər. Rusiya əsgərlərini vətənlərinə göndərməkdən ötrü lazımı tədabir ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

Bitərəflər ilə şeydemançılardan layihəsinə hökumət şuralar əlində qalacaqdır. İnqilabın da məqsədi Almaniyada Məclisi-Müəssisansız cümhuriyyət təşkil etməkdir. Burjuaziya ilə etilaf [uzlaşma] gözlənməyir.

Kabinədəki qeyri-ictimaiyyətin [sosialist olmayan] nazirlər yanına ikişer siyasi komissar göndərilir. Sabiq hökuməti öz siyasətindən naşi [ötrü] məsul tutmaq ehtimalı vardır.

Zinovyyev, Radek və Petrov Berlinə azim olmuşlar [yola düşmüşlər]. Hər gün Çiçerin axşam saat 8-də Berlin[lə] xətti-müstəqim [birbaşa xətt] vasitəsiylə danışacaqdır.

Almaniya mətbuatının məlumatı

12 təşrini-sani. Alınan məlumata görə dəmiryol hərəkəti saatdan-saata mütəşəkkil bir surət alır. Fəqət bir para yerlərdə hərəkət dayandırılmışdır. Böyük şəhərlərə ərzaq göndərmək məsələsi layiqincə davam etməkdədir. Bitərəf dövlətlərin məlumatına görə,

inqilab hərəkatı əhali və ordu miyanında [arasında] gündən-günə artır.

İtaliya

“T. M. T.” İnsbruqdan verdiyi məlumata görə, İtaliya ordusunda əsgərlərin fərari davam etməkdədir. İtaliya saldatları deyirlər ki, şimdiki sülh olduğu üçün evlərinə gedə bilirlər. Avstriya saldatları da böylə deyirdilər. Üçüncü İtaliya Ordusu saldatları tabe olmaqdan imtina edirlər. Altıncı İtaliya ordusunda saldatların fərari etməsi böyük miqyasdadır.

Şayiata [şayiələrə] görə İtaliya Hökuməti hərbi istiqrazı fəsx [ləğv] etmək istəyirmiş. Hökumət rəsmi surətdə xəbər vermişdir ki, böylə şayiət yalandır. Qəzetə xəbərlərinə görə, 9-cu hərbi istiqraz 10 milyondan fəzlə para hasil vermişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Almaniya ilə əqd edilən [imzalanmış] mütarikə [atəşkəs] şəraitinin [şərtlərinin] 3 hissədən ibarət olmasını xəbər verməklə dünkü nömrəmizdə Qərb cəbhəsi şəraitini yazmışdıq. Bu gün də ingilis mətbuatının Şərq cəbhəsi şəraiti haqqında verdiyi məlumatı dərc edirik.

Alman əsgərləri Rusiya, Romaniya və Türkiyə sərhədlərində müharibədən əvvəl[ki] sərhədlərə çəkilirlər. Brest-Litovsk, Bükreş və əlavə əqd edilən müahidənamələr [sazişlər] ləğv

edilir. Dənizlər şəraiti düşmən gəmilərinin duracaqları mövqenin dürüst göstərilməsindən ibarətdir. Müharibəyə yarar submarin [sualtı] qayıqlarının təslimi, 115 ağır zirehli gəmilər və yüngül zirehlilər, 50 təxrib gəmiləri bitərəf limanlara və ya Müttəfiqlər tərəfindən limanlara cəm edilməlidirlər. Qalan müsəlləh [silahlı] qüvvələr alman limanlar[ın]da birkülliyə tərk-silah etdirilib, Müttəfiq dövlətlər nəzarəti altında olmalıdırlar. Baltik dənizində gediş-gəliş hərəkatı azad buraxılır. Bu şəraiti təmin etməkdən ötrü Müttəfiq dövlətlər zəbt edə bilirlər. (Burada teleqrafın dalı alınmamışdır.)

Qara dəniz limanları təxliyə edilib ticarət gəmiləri bilaəvəz [əvəzsiz] qaytarılmalıdırlar.

* * *

Təşrini-saninin 13-ündə Almaniya Mətbuatı Bürosundan Gürcüstan Teleqraf Acentəliyinin aldığı xəbərlər.

Almaniya Hökuməti İsveçrə Hökuməti vasitəsilə Cəmahiri-Müttəhidə [Birləşmiş Ştatlar] Hökumətinə işbu notanı təqdim etmişdir:

“Mütarikə təsdiq edildiyi üçün Almaniya Hökuməti Cəmahiri-Müttəhidə rəisi-cümhuriyyətindən [prezidentindən] təcili surətdə sülh müzakirəti məclisinin açılmasını tələb edir. Almaniya Hökuməti təklif edir ki, sülh müzakirətinin nerədə başlanacağını təyin etsin. Ərzaq işlərindən dolayı

baş qalxıza biləcək hadisənin önünü almaq üçün Almaniya tələb edir ki, müzakirə təcili surətdə başlanmalıdır.

Xariciyyə Nəzarəti Baş katibi: Solf”

Əfkari-ammə [ictimaiyyət] mütarikə şəraitinin [atəşkəs şərtlərinin] ağırlığını[n] militarizma hökuməti[nin] zəncirlərini qırmış alman milləti əleyhinə çevrilmiş olduğunu söyləyir. İşbu şəraitə görə, Cəmiyyəti-Əqvamda [Millətlər Cəmiyyətində] iştirak etmək istəyən Almaniya millətini aclığa məruz buraxmaq istəyirlər. İşbu hissə Almaniyanın bir para hissələrində hökmfərma olmaqdadır [hökm sürməkdədir].

ALMANİYADA

- Almaniya şəhərlərində vüqu bulmaqda olan iğtişaşlar haqqında verilən məlumatlardan aşkara məlum olur ki, üsyan gəldikcə artıb genişlənməkdə davam edir. Digər tərəfdən də bolşevizm hərəkatı bir tək Almaniyanı deyil, bütün Avropanı təhdid etməkdədir. Məmləkətin bəzi hissələrindən alınan xəbərlərə görə, bu hərəkat bütün Rusiya tərəfindən gəlib. Buna da aşkara bir surətdə Berlində olan Şura Cümhuriyyəti nümayəndəsi müavinət [kömək] etmişdir. Bolşevik hökumətinin kəndi etirazı mövcubincə [etirazına əsasən] bolşevizm məslək və amalının Almaniya və sonra da bütün Avropaya peyvənd olması ilə bolşevik hökuməti davam edə bil-

cəkdir. Alman millətinin bolşevizm hərəkatına əsir ola bilməyəcəyi nöqtəyi-nəzəriylə narazı ünsürlər və müsəlləh [silahlı] qüvvələrin bir hissəsi tədricən cəlb edilməkdədirlər. Hökumət məmurları ilə təşkilatlı fəhlələr tərəfindən ittixaz [tətbiq] edilən ehtiyatlı və düşüncəli tədbirlər sayəsində ələlümum Berlində indiyə qədər sakitlikdir. Ticarət müəssisələri, restoranlar və qeyri ictimai yerlər adi bir surətdə davam etməkdədirlər. Teatrlar, sinemalar da fəaliyyətlərini dayandırmamışlardır.

- Parlament əhvalının təbəddülətinə [dəyişkənliyinə] görə, kansler Prins Maks Badenski istefa vermişdir.

- Əksəriyyəti təşkil edən Sosial-Demokrat Firqəsi ilə Bitərəf Sosial-Demokrat və həmçinin qeyri firqə üzvləri arasında müştərək hökumət haqqında müzakirə davam etməkdədir. Sosial-Demokrat Firqəsi Bitərəf sosial-demokratlara müraciətən hər iki tərəfin hüququ müsəvi [bərabər] olmaq şərti ilə ümumi bir hökumət vücudə gətirilməsini təklif etmişdir. Alman azadlıq hərəkatının tezliklə öz məqsədinə nail olması üçün Sosial-Demokrat Firqəsi bu mühüm günlərdə hər bir itxilaf və nifaqdan sərfi-nəzər etmək [vaz keçmək] arzusundadır. Bitərəf sosial-demokratlar tərəfindən müştərək hökumət üzvlüyünə Qaaze, Libknext və Bart namizəd göstərilmişlərdir. Sosial-Demokrat Firqəsi idarəsi hər iki firqə arasında vəqə olan müzakirə haqqında xəbər verir ki, Bitərəf

sosial-demokratlar Almaniyanın sosialist cümhuriyyətindən ibarət olmasını tələb edirlər. Sosial-Demokrat Fırqəsi isə eyni məqsədi təqiblə bərabər, bu məsələ həllinin camaata və Məclisi-Müəssisana vagüzar edilməsini [tapşırılmasını] istəyir. İcraiyyə, təşriiyyə və ədliyə ixtiyarının [icraedici hakimiyyət, qanunverici hakimiyyət və məhkəmə hakimiyyətinin] bütün millət tərəfindən intixab edilmiş [seçilmiş] və etimada məzhər [nail olmuş] şəxslərə və saldatlara verilməsi tələbatı camaatın bir hissəsinin digər hissəsi üzərinə hakimi-mütləq kəsilməsindən ibarət olub, demoktarik əsasına müqayir [zidd] olduğuna görə, Sosial-Demokrat Fırqəsi tərəfindən rədd edilmişdir. Burjuaziya fırqəsi nümayəndələrinin hökumət heyətindən kənar edilmələri tələbatı da, əhalini ərzaq şeylərindən təmin etməyi mühafizədən ötrü Sosial-Demokrat Fırqəsi tərəfindən qəbul edilməmişdir. Bitərəf sosial-demokratların mütarikə əqd etməyə müstəid [qabil] bir müvəqqət hökumət təşəkkül etməsi təklifinə Sosial-Demokrat Fırqəsi böylə bir tələbat vermişdir: “Hər iki sosialist cərəyanı Məclisi-Müəssisan açılana qədər bir yerdə işləməlidirlər.”

VILSONUN NİTQİ

Sentyabrın 7-sində 4-cü istiqraz açıldığı zaman Vilsonun söylədiyi nitqi “Royter” acentəliyi tərəfindən xəbər

verildikdə xeyli qarışıq və qəliz olmuşdur.

Nyu-Yorkda nəşr edilən “Eveninq post” qəzetəsinin 8 sentyabr tarixli nömrəsində dərc edilən bəyanatı mövsuq [etibarlı] hesab edilməlidir. Çünki bu bəyanat Vilsonun köməkçisi Devid Lourens tərəfindən yazılmışdır.

Lourens verdiyi bəyanatda deyir ki, Vilson bu nitqi ilə bilavasitə bütün cahhan camaatına müraciət etmişdir. Çünki İngiltərə, Fransa və İtaliya hökumət kişiləri indiyə qədər Amerika amalpərvərliyinə [idealizminə] razı olmağa məcbur edilmişlərdir.

Vilson deyir ki:

“Alman milləti özünün məhv olduğuna inanarsa, heç vaxt təslim olmaz.”

Vilsonun söylədiyi nitqin aşkar mənası budur ki, hərəgah Almaniya bizim siyasətimizin əsasınca razı olub tələbatə güzəştə bulunarsa, o zaman bütün dünya qazanmış olar.

Özünü qurban vermək və sədaqət əsasında olan Amerika siyasətinin Müttəfiqlər tərəfindən qəbul edilməsini təmin etmək üçün Vilson İngiltərə, Fransa və İtaliya hökumət ricalının [xadımlərinin] onun nitqinə və əsas bəyanına nə münasibatda olmalarını aşkar etməyi tələb edir.

Vilsonun əsasi qanunu bundan ibarətdir ki, heç bir mürəbbe [dördlü] qüvvət və heç bir millətin bir dollar miqdarında olan ticarəti sülh əqdinə mümaniət [maneçilik] göstərməməlidir.

UKRAYNADA TƏLƏBƏLƏRİMİZİN HALI

Uzun müddətdir ki nadiri-əsrü-zaman [əsrin və zamanın əcaib, hər kəsin diqqətini özünə cəlb edən hadisəsi] olan müharibənin xunin [qanlı] dalğaları dünyavü-mafihanı [dünyanı və onun içində olan hər şeyi] çulğamışdır. Təbii olaraq dirilik səfənəsi [gəmisini] bu məhib [heybətli] dalğalara tab gətirəmməyib təqdiri-qəzaya riza vermişdir [alnına yazılana, başına gələcək işlərə razı olmuşdur]. Habelə insanların da yaşayışı müamilatı [həyat vərdişləri] adi tərqi-qindən [yolundan] dönüb, heç bir qanuna baş əyməyərək kəndi müqəddəratına buraxılmışdır. Həmin təqdirat[ın] təhti-təsərrüfünə keçənlərin [başına gələnlərə boyun əyənlərin] ən zəbunu [zəifi], ən müəzzəbi [əzabkeşi] fəqət məcburi qürbət ixtiyar edənlər olmuşdur. Bir taqım müsəlman tələbələrini vətəndən uzaq bir məsafədə vəqə [yerləşən] elm bucaqlarında ikmali-təhsil ilə [təhsillərini tamamlamaqla] məşğul olmaları hamıya məlum. Son ilin ərzi-müddətində təqazayizaman [zamanın tələbi] üzrə Rusiyanın böyük nöqtələri məbeynində [arasında] möhkəm, müstəhkəm [bərkidilmiş] siyasi səddlər çəkilib, əlaqeyi-irsalmərsul [məktub əlaqəsi] birdən-birə qət olundu [kəsildi]. Bu səbəbdən bir il müddət, bəlkə daha da çox, Rusiyada təhsil edən tələbələrimizin əli vətən, millət və valideyn ətəyindən üzölmüşdür. Bu qəti-əlaqə [əlaqənin kəsilməsi]

mənəvi cəhətcə nə qədər suzişli [ürək yandıran] isə, maddi cəhətdən də çox müzirrdir [zərərlidir]. Ata-ana sayəsində, vəliyyənniəm [bəsləyib-böyüdən, nemət verən şəxs] daldasında ancaq təkçə təhsili-elmdə məharəti olan bir şəxs, coşmuş, kənarlarından çıxmış dirilik [həyat] dəryasına düşdükdə qutəvərlikdən [suya batıb çıxmaqdan] savayı bir şey bacarmı əcəba? Təhsili-elm kimi müqəddəs bir vəzifə qeyri-müsavi bir mübarizəyi-həyata mübəddəl olmazmı ya [çevrilməzmi]? Qafqaziya dairəsi ilə əlaqə kəsildiyi gündən Rusiyada, xüsusən, Ukraynada yaşayan tələbələrımız fənadan fəna bir hal keçirirlər. Sənəət və iqtisad rüknləri [dayaqları] mütəzəzil olduqdan [sarsıldıqdan] sonra işsizliyin haşiyələri [sərhədləri] gün-gündən vüsətləndiyi [genişləndiyi] bir zamanda elm və qələm gücü ilə çörək qazanmaq pək müşkül isə də, fəqət yeganə bir çarə təşkil edirdi. Bu səbəbə xaricdəki tələbələrımız ürfdən [adətdən] kənar, sığışmayan, tələbəliyə yaraşmayan yollarla özlərinə maaş qazanmağa labüd oldular.

Məsələn, Xarkovdan səhər vaxtı şəhərin tərəddüdü [gediş-gəlişli] küçələrində başını qəmli sinəsinə endirmiş, qucağında bir dəstə ruznamə [qəzet] sıxmış, hərdən bir mətahını işə verməkdən ötrü var səsi ilə bağıran islam tələbələrini gördükdə çoxlarının ürəyi xunalud olur [qana bulanır, ürəyi qan olur] idi. Bəzi yeyinti şeyləri şəhərdən kəndlərə və ya kəndlərdən şəhərə

daşayıb satan yoldaşlarımız da az deyildir.

Eşitdiyimə görə, qeyri şəhərlərdə mövqifdə [stansiyada] yük daşıyanlar da var imiş. Ola bilər ki, qareini-kiram [möhtərəm oxucular] “Məgər darülfünunlu şəhərlərdə beş nəfər müsəlman yoxmu ki, vəqti-zərurətdə [zərurət halında] öz dindaşlarına müavinət etsinlər?” sualını xəyallarından keçirsinlər. Cavabında onu deyə bilərik ki, Xarkov, Kiyev kimi Ukrayna mərkəzlərində zəngin müsəlmanlarımız, xeyriyyə və nəşri-maarifə [maarifin yayılmasına] çalışan cəmiyyətlərimiz az deyil və oralarda sakin müsəlmanlar tələbələrimize bəqədri-qüvvə [gücləri yetdiyi qədər] yardım etdilər. Hətta Krım müsəlmanlarının Milli Qurultayı da Kiyev və Xarkov tələbələrinə müavinətdə [yardımda] bulundu. Amma onu da unutmamalı ki, bir il müavinətdə bulunmaq, ya müavinət ilə yaşamaq həm cavan təşkilatlarımızdan ötrü ağır bir yük, həm də tələbəklik namına qeyri-şayəstə [yaraşmayan] bir feildir. Zənginlərimizə gəldikdə, müavinət məsələsi ortaya atılanda onların çox azı mütəəssir və həssas, bəzisi gözü kor, əksərinin də qövlü [sözü] ilə feilinin arasında böyük fasilə olub, əhdini sındıranlar da tapılır. Bu axır zamanlar elindən, vətəmindən əlaqəsi kəsilmiş tələbələrimizin pərişan diriliyi bir qədər də acılaşmış, çünki qanlı Mart hadisələrindən müfəssəl məlumat alıb da vətənin bugünkü fərəh-əfzalığından [sevindirici vəziyyətindən],

fəthü-zəfər rikablı [üzəngilərində fəthlər və zəfərlər gətirən] dindaşlarımızın təşriflə qayeyi-amalımıza yetməkdən o fəqirlərin heç bir səhih xəbərləri yox. Nigaranlıq və sərgərdanlıq səmərəsi olaraq qaç gün bundan əqdəm [əvvəl] vətənin hal-hazırdakı övzından [vəziyyətindən] ittilə [xəbər] alıb, biçiz [yoxsul] yoldaşlara çarə arayıb tezliklə geri qayıtmaq niyyətilə Xarkovdan varid olan [yola düşən] üç tələbə, ki bu sətirləri yazan da onların cümləsindəndir, nə təşəbbüsətinə müvəffəq olmuşdur və nə də buradan xaric olmağa imkanı vardır amma qürbət-dəkiler göz yola dikib vətəndən xəbər və əlac gözləyirlər.

Hər halda vətən ilə əlaqəsi kəsilmiş tələbələrimizin, xüsusən bu sənə itmami-təhsil edənlərimizin [təhsilini tamamlayanların] üsrət [ehtiyac; zəhmət] və süubətlə [çətinliklə] məmlu [dolu] olan məişətlərini nəzər-diqqətə alıb lazimeyi-tədabir ittixaz etməmək [lazimi tədbirləri görməmək] zənnimizcə mənəvi cinayət mənzələsindədir [dərəcəsidir]. Bir ovuc tələbələrimize layiqincə qiymət qoyub, onlarla təhsil miyanında [arasında] ucalan hasarları rəf etməyə [aradan qaldırmağa] var qüvvə ilə çalışmaq, bugünkü gün məmləkətimizin təbəqati-həyatını [həyatının müxtəlif sahələrini] təmir etməyə elmlı, kirdarlı [güclü] cavanlara olan şiddətli ehtiyacları zayıf [yox] etməyə tələsmək hər bir müsəlmanın vicdani və milli vəzifəsidir.

Tələbə Həbib Babazadə

DİLƏK

Yaşıl köyüm, çoluğumdan-çocuğumdan ayrıldım,
 Kəskin süngü, bir tufəngə imanım la sarıldım.
 Yavuz kimi xaqanın dolaşdığı yerləri,
 Gün girməmiş izbə orman və qaranlıq elləri
 Bir işıqla parladaaraq əjdər kimi keçmişdim.
 Türkün altun qapısını bu diyarda seçmişdim.
 Əcdadımın məmurələr, gülüstanlar yaptığı,
 Bütün Qərbin, Papalığın, Avropanın tapdığı
 Zəngin yurdum, yenə səni mən qanımla suladım,
 Çevrə çizdim, qızıl rəngli bayrağımla doladım.
 Başaq dolu ovalarda çocuqların çalışsın,
 Mədəniyyət çapaları toprağını qazısın.
 Başlarımız paslanmadı, qəlbimizdə həyat var,
 Keçən günlər qaranlıqsa, önümüzə cənnət var.
 Gənc qızların papatyalı bağçalardan keçərkən,
 Yaylalarda quzuların sürülərlə gəzərkən
 Sənə artıq uzanacaq azgün bir əl çıxarsa,
 Yapacağım bu yuvanı bir köstəbək yıxarsa
 İzn sənə, bu zalım baş heybətini inləsin,
 Bütün dünya Turanlının səvətini dinləsin.

Hüseyn Vedat

İSTANBUL SƏYAHƏTİ HAQQINDA RƏSULZADƏ MƏHƏMMƏD ƏMİN BƏYİN KONFRANSI

Cümə günü 15 təşrini-sanidə [noyabrda] Türk Ocağı salonunda sevgili natiqimiz Məhəmməd Əmin bəy bir konfrans verdi. Natiq cənabları səhnəyə çıxar-çıxmaz alqışlarla qarşılandı.

Konfrans təxminən böylə başladı:

Əfəndilər! Heç şübhəsiz ki, indiki zamanda bütün camaatımızın nəzəri, huşu-guşu [diqqəti] və həp əfkarı [fikri, düşüncəsi] bir şeyə mərcudur [yönelmişdir]. Üsuli-siyasiyyə hamımızı işğal edir.

İstanbulda – aləmi-islamın mərkəzində bulunduğumuz sırada gördüyümüz şeylər, aldığımız təəssürat və xatirətlə sizi aşına edəcəyiz. Nə üçün Türkiyə müharibəyə girdi? Nə üçün böylə bir surətdə hərbdən çıxır? Türkiyədə əhval və yeni cərəyanlar nasıldır? Azərbaycan haqqında nə düşünlər və əhvali-hazirə [hazırkı hal] nə kimi bir mövqə işğal etdiyi xüsusunda sizə söyləmək istəyiriz.

Hərbi-ümumi başlandığı sırada Türkiyənin vəziyyəti pək ağır idi. Bu zaman Türkiyə Balkan müharibəsindən yeni çıxmış, həm də məğlub olaraq çıxmış idi. Burada o böyük Şərq məsələsi Türkiyə məhafilini [dairələrini] mütərəddid [tərəddüdü] bir halda buraxmışdı. Türkiyə hər bə girsəmi çox qazanar, yaxud bitərəf dursa? Bu məsələ hamını düşündürürdü.

Türkiyə müharibəyə girdiyi vaxt, Rusiya bu gün gördüyümüz yorğun, məğlub, dağınıq Rusiya deyildi. O zaman Rusiyada qüvvətli bir çarlıq (çarizm) var idi ki, bunun da məqsədi, çalışdığı daima aləmi-islami, böyük türklüyü əzməklə gələn bir hökumət idi. Türküstan, Tatarıstan, Qafqaziya və başqa türk irqi ilə məskun yerlərin nə kimi bir istibdad altında boğulduğu hamıya aşkardır. O günlər Türkiyə müharibəyə atılmazsa idi icbarən Boğazlar açıq olacağı mühəqqəqdə [şübhəsizdi]. Böylə olduqda, İngiltərə Rusiyaya silah daşımaqla ərzaq dəfinəsi olan Rusiyadan buğda və arpa ilə İngiltərəni təchiz edəcək və yekdigərinə [bir-

birinə] olduqca kömək verəcəkdi. O zaman Rusiya Almaniyanı Şərqi Prusiyada sıxışdırdığı kimi, get-gedə iləriləyəcəkdi və Rusiya da böylə təzəzlülə [sarsıntıya], böylə inqilaba düçar olmaz və işlərin sonunda müharibədən qalib olaraq çıxacaqdı.

Bunu Türkiyə hər bə soxulmadan görürdük. Etilaf dövlətləri zaman-zaman müvəffəqiyyətlərə nail olurdu.

Türkiyə bitərəf də qalammayacaqdı. Çünki qəhhar [güclü] dövlətlərin hangisi düşsə, türk torpaqlarını ayaqlayacaqdı. Bu aləmşümul müharibədə bitərəf qalmaq imkanı yox idi. Nitəkim, yunan, İran istənildiyi kimi müharibə dövlətlərin keyfinə tabe oldu. Hüdudu onlar üçün tamamən açıq buraxıldı. Nəticədə bir fayda çıxmadı. Olar ki, Türkiyə də böylə vəziyyətə məruz ola idi. Olsun ki, Türkiyə istər-istəməz övzayi-zamanə və siyasiyyəni [o zamankı halı və siyasi vəziyyəti] təqdiq etdikdən sonra müharibəyə girdi. Girməsinə də səbəb Rusiyanın iki müharibə [savaşın] zümrədən biri ilə hərbdə iştirak etməsi idi. Rusiyanın Etilaf zümrəsində olduğundan dolayı məlum ki, Türkiyə də bu zümrəyə qarşı getməli idi. Türkiyə hər bə girməzsə idi, o zaman qaliblər heyəti başında “Cəmiyyəti-Əqvam” [Millətlər Cəmiyyəti] şüarı ilə bu gün meydana çıxmış Vilson deyil, istibdad heykəli mücəssəmi olan Nikolay duracaqdı. O zaman gərək islamiyyət, gərək türklük nəşvünüməsi [çiçəklənməsi, tərəqqisi] ümidləri büsbütün sönəcək və cahanda bu

qədər qan tökmə nəticəsində yenə zülüm və istibdad paydar olacaqdı.

Türkiyənin bu müharibədə iştirak etməyə olduqca haqqı var idi. Bunu biz hökm edəriz. Zənn edirik ki, atidə [gələcəkdə] bitərəf müvərrixlər [tarixçilər] Türkiyənin bu müharibəyə girməsindən qələm yürüdərsə, böylə hökm xaricində bir hökm verəmməyəcəklər.

Türklər üçün bu Cahan müharibəsi bir çox siyasi və ictimai məsələləri həll edəcək və qəti bir cavab verəcək müharibədir.

Bu müharibədə göstərilən fədakarlıqların yüksəkliyi gərək miqdarca, gərək ülvyyətcə təsəvvurat xaricindədir. Hələ Çanaqqala müharibəsində 400 minə qərib [yaxın] qurban verən türklər qazanc götürdülər deyil, kəndi həyatlarını müdafiəyə qadir olduqlarını isbat etmişlər. Artıq göstərdilər ki, həqiqətən onlar vətən yolunda lazım gələrsə ölə bilərlər. Düşmənlər nə qədər insafsız olsalar da, öylə bir cihad-ək bər [böyük cihad] yapan ruh ülvyyətinin qarşısında əyilməyə bilməz!

Bu müharibədə türklər bir şey daha isbat etmişlər ki, türk əsgərinin vaxtında qarnı doyurulsa, əlbisəsi verilsə, bilümmum [bütün] ehtiyacı ödənsə, bu əsgər öylə bükülməz bir qol təşkil edər ki, heç bir kimsə o qolu bükə bilməz. Nasıl ki, Gəlibolu mərkəzə yaxın olduğundan zaman-zaman silahı, aşı, suyu gəldiyindən Türk Ordusu öylə bir müthiş qol oldu ki ingilis, firəng və digərləri kimi qüvvətli düş-

mən zərbələri bunları qaytarmağa müvəffəq olamadığı kimi, Türkiyə də onlar qarşısında məğlub olmadı. Halbuki Rusiyada və digər Avropa dövlətlərində olan miqdarda Türkiyədə vəsait yoxdur. Dəhşətli dəniz toplarına qarşı çox zaman fəqət köks gərmişlər və zirehliləri batırmışlar.

Böylə bir millət heç bir vaxt haqqi-həyatdan məhrum ediləmməz.

Türkiyədə şu müharibədən sonra hər kəs Çanaqqala müharibələrinin mənzərələrindən söylər, mədhyyələr ilə mütəhəssis olar [hisslənər, duyğulanar]. Hər kəs bu müharibədə bir adamını qeyb etmiş, qardaşımı, özümü, pədərimi burada iştirak etmiş. Hər kəs sənə bu müharibədən mənqəbələr [qəhrəmanlıq hekayəsi, dastan] nəql edər. Onun əhəmiyyətindən, ülviyyə-tindən bəhslər açar. Bu müharibədə alaylar nasıl yekdigəri ilə rəqabət etdiyini, hər kəs burada şəhid olmaq üçün əmr bəkləmədən hər bə soxulduğunu söyləyəcəkdir.

(yənə var)

M. Hənəfi

ŞAYİƏLƏR MÜNƏSİBƏTİLƏ

Bu axır vaxt siyasi işlərdə görünən təbəddülət [dəyişiklik] və İngiltərə, Fransa heyətinin Bakıya vürudu [gəlişi] münasibətilə şəhərimiz əhalisi arasında həyəcan müşahidə edilməkdədir.

Bu hal işlərin həqiqətindən dürüst

aşına olmamaqdan nəşət etməkdədir [irəli gəlməkdədir]. Əhalinin bu əsəbiyyətli halına bir nəhayət qoymaqdan ötrü qarelərimizi [oxucularımızı] əhvali-siyasiyyədən dürüst xəbərdar etməyi lazım gördük.

Məlum olduğu üzrə, Türkiyə Hökuməti Müttəfiqlərlə mütarikə [atəşkəs] əqd etmişdir [imzalamışdır]. Bu mütarikə vaxtilə əlbəttə ki, möhkəm sülhə mübəddəl olacaqdır [çevriləcəkdir]. Teleqraflardan məlum olduğuna görə, hal-hazırda Almaniya ilə də mütarikə əqd edilmişdir. Müttəfiqlərin növbətdəki məsələləri Rusiyanı Bolşevik Hökumətindən azad edib məmləkətdə qanun və qayda qoymaqdan ibarətdir. Bu məqsədlə Müttəfiqlər Bolşevik Hökumətinə hücumla hazırlanır. Odur ki, Qafqaziya müvəqqətdən Müttəfiq qüvvələrin üssül-hərəkəsi [bazası] olacaqdır.

Aldığımız məlumata görə, ingilislərin və fransızların Zaqafqaziya cümhuriyyətləri istiqlalyyətinə olan münasibətləri ələümum [ümumiyyətlə] müsibətdir. Ancaq bir para mübahisəli məsələlər haqqında müzakirə davam etməkdədir ki, o da Azərbaycana nisbət hər iki tərəfi razı salabiləcək surətini qəbul etmək vədəsini verməkdədir. Azərbaycan Hökumət vəkillərinin [nümayəndələrinin] Ənzəliyə azim olmaları [getmələri] İngiltərə ərkanı [hərbi qəragahı] ilə xüsusi surətdə görüşüb, indiyə qədər mübahisəli olan məsələlər haqqında sazişə nail olmaq məqsədini təqib edir. Bu məsələlər

haqqında saziş hüsula gələcəyinə çox ümid vardır. Hər halda həyəcana düşüb narahat olmağa heç hacət yoxdur.

HƏRDƏNBİR

Hərdənbir çıxırsan bazara ki, görə-sən nə var, nə yox. Bir az dolanırsan, görürsən ki, bəli, şükür olsun Allaha, bazarda “taksa” olmadığından 32 min qiymət vardır:

Kömür bir yerdə altmış manat, o birisində yetmiş; çörək birində üç, o birisində dörd, qeyrisində beş manatdır. Belə-belə görürsən ki, min bir şey almalı olsan gərək ki, bir gün səhərdən axşamədək Bakı bazarını dolanıb gəzəsən ki, bir düz qiymət tapıb bir şey alasan. Qərək, bazarımız dönüb-dür Ənzəli bazarına. Sonra bir az orabura gəzib girirsən bir dükana ki, papiros alasan. Burada belə bir mənzərə görürsən: dükənçi əyləşib istulkanı dalında. Bir 5-6 adam da cəm olub bunun başına. Səbəbini bilməyib bir “Lora” papiros istəyirsən. Bir qədər dayanırsan görürsən xeyr, cavab çıxmıdı. Genə təkrar istəyirsən. Bu dəfə camaatdan birisi deyir:

“Bir az dayan, əmioğlu!” Bir az da dayanırsan. Görürsən, xeyr, vacib işin var, dayanmaq vaxtı deyil, gərək gədəsən. Səbarə [üçüncü dəfə] deyirsən, bala, zəhmət çək oradan bir “Lora” papiros ver. Bunlar isə görürsən sənə heç cavab verən olmadı. Sonra bir az pərt kimi olub dükənçiyə tərəf yavuq-

laşırsan biləsən ki, bu nə işə məşğuldur ki, müştəriyə baxmır? Baxıb görürsən ki, əttar əminin “türkcə ərizə” yazmağa bərk məşğul olduğundan müştəri-filan yadından çıxıbdır.

Papirosu gedib özgə yerdən alıb, çəkə-çəkə zərgər dayının dükəninin qabağından ötürsən. Görürsən dükəninin qapısında bu məzmununda elan yapışdırıbdır: “Türkcə ərizə yazdırırlar bu dükana müraciət etsinlər.”

Bunu da oxuyub girirsən dəllək dükəninə ki, tərəş olasan. Dəllək isə deyir: “Tərəşmi olacaqsınız, yoxsa ərizə yazdıracaqsınız?” Deyirsən, “Cənabım, tərəşxanadamı ərizə yazırsınız?” Cavab alırsan ki: “Bəli, bu gündən mən də bir adam tutmuşam, şərikli ərizə yazırıq. Müştəri olsa göndər bura.”

Tərəş olub qurtarandan sonra Qu-bernski küçə ilə başı aşağı gedirsən. Genə saatsız dükəninin qapısında oxuyursan: “Burada türkcə gözəl xətt ilə ərizə yazdırırlar durmayıb gəlsinlər bura.”

Sonra dolanıb Nikolayskidən beləsinə, Spaskidən gəlir, sağda və solda nə ki dükən görürsən, hamısının qapısında “türkcə ərizə” yazmaq elanını oxuyub, az qalırsan ki, sən də “ərizə yazan” olasan.

Belə ki, baqqal, əttar, kömürçü, çörəkçi, dəmirçi, mətbəəci, tərəşçi, bəli də... Deməli cəmi sənət sahibi ərizə yazan olublar.

– Bəli, işimizi sazdır! – deyib, qa-yıdırsan evə.

Bir naxoş

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Təşrini-saninin [noyabrın] 15-inə təyin edilmiş ümum tələbələr iclası möhtərəm Məhəmməd Əmin həzrətlərinin konfransına təsadüf etdiyi üçün tələbələr də işbu konfransdan bəhrəyəb olmaq [bəhrələnmək] arzusunda olduqlarından naşi [ötrü] ümum tələbə iclası təşrini-saninin 18-inə təyin edilir. İclas Türk Ocağı salonunda saat 4 tamamda iniqad edəcəkdir [baş tutacaqdır]. Ümum tələbələrin gəlmələri mütəmənnadır [arzu edilir].

İngiltərə konsulu hüzurunda Lənkəran heyəti

Təşrini-saninin 14-cü günü saat 2 raddələrində Lənkəran müsəlmanları tərəfindən Teymur bəy Bayraməlibəyov, axund Molla Əli Məhəmməd Tağızadə və Yusif Kərimzadə cənablarından mürəkkəb heyət İngiltərə konsulu hüzuruna qəbul edilmişdir. Müvəkkil Teymur bəy konsula Lənkərandakı Avetisov qoşunlarının yapıqları quldurluq, qətl və qarət barəsində məlumat vermişdir. Əhalinin qırmızı tədhişə [terrora] düşər olduğunu söyləmişdir. Sözüünün sübutundan ötrü Teymur bəy bir neçə həqiqətlər də göstərmişdir. Heyət İngiltərə konsulundan müavinətdə [köməklikdə] bulunmağı rica etmişdir. Heyət konsula məlum etmişdir ki, Lənkəran və ətrafında erməni kəndləri yoxdur. Əhalisi İslamdır. Ermənilərin orada qalması bica [boşuna] və səbəbsizdir. Vapor hərəkatsızlığından naşi [ötrü] bir

çox qaçqınlar da Lənkəranda qalmışlar ki, Bakıya gələcəklər. Heyəti istima etdikdən [dinlədikdən] sonra konsul demişdir ki, şimdiki hökumət nümayəndələri ilə müzakirətdən [müzakirələrdən] ötrü Ənzəliyə gedir, qayıdıb gəldikdən sonra bu barədə ingilis ordusu komandanına məlumat verməyə müavinətdə bulunacağına, Lənkəranda qayda və nizamın bərpa edilib vapor hərəkətinə başlanılacağına söz vermişdir.

* * *

- Beş gün bundan əqdəm [əvvəl] 3 yaşında Həkimə adlı, ağ yaylıqlı, qırmızı əlbisəli bir qız itmişdir. Tapanlardan rica olunur ki, Üçüncü dairə müfəttişliyinə xəbər versinlər.

ANDRANİKİN ƏMRİ

Andranik Zəngəzurda olan erməni əhalisinə və bütün erməni əsgərlərinə böylə bir əmr ilə müraciətdə bulunmuşdur:

Bunla elan edirəm ki, kəndlilər ictimiasının [yığıncasının] və Zəngəzur Mərkəzi Milli Şurasının təklifinə görə, müsəlləh [silahlı] qüvvələrin baş komandanlığını qəbul etdim. Mənim əmrlərimin bilaimtinə [imtinəsiz] ifa edilməsini bütün əsgəri komandanlardan tələb edirəm. Saldatlarımdan da həmçinin öz naçalniklərinin əmrini ifa etməyi tələb edirəm. Bunu da xəbər verirəm ki, ali hökumət daimi surətdə Zəngəzur Mərkəzi Milli Şurasından

ibarət olmalıdır. İnzibat dairəsi işləri, ərzaq və ümumi siyasət məzkur [adı çəkilən] hökumət ixtiyarında qalmalıdır. Bu işlər haqqında Milli Şura tərəfindən verilən binagüzarlıqlar [sərəncamlar] əhali tərəfindən bilaimtina ifa edilməlidirlər. Əhali və ya əsgərlər tərəfindən özbaşına hərəkət və ya hərc-mərclik edilməsi mənim ixtiyarımda olan tədbirlərlə kökündən rəf edilib [aradan qaldırılıb] yatırılacaqlardır. Lazımı təqdirdə Milli Şuraya və onun nümayəndələrinə hər cür müavinət [köməklik] göstərilməsini müsələh qüvvələrə əmr edirəm.

(“Qruziya” qəzeti)

UFA MANİFESTİ

Ufada olan Müvəqqət Rusiya Hökuməti tərəfindən böylə manifest verilmişdir:

Ümumrusiya Müvəqqət Hökuməti Müttəfiqlərin xəbərdarlığı və razılığı ilə bütün Rusiya millətlərinə elan edir ki, 1918-ci il sentyabrın 23-ündə Ufada vaqe olan Hökumət Şurasında Ümumrusiya Məclisi-Müəssisan üzvləri ictiması [yığıncığı] Sibiryə Müvəqqət Hökuməti, Ural Hökuməti, Orenburq, Ural, Sibiryə, İrkutsk, Yeddisu vilayəti, Yenisey və Hacı-Turxan kəzak əsgəri hökumətləri, Başqır, Alaş və Türküstan hökumət nümayəndələri, Daxili və Sibiryə Türk tatarlarının milli idarə nümayəndələri, Müvəqqət Est-

lər Hökuməti, Sibiryə, Ural və İdil boyu zemstvo və şəhərləri ittifaqı nümayəndələri, siyasi firqə və təşkilatlardan sosial-revolusioner, Rusiya Sosial-Demokrat Zəhmətkeş Xalq sosialistləri, kadet firqələri, “Yedinstvo” sosial-demokrat təşkilatı və “Rusiyanı təcdid” ittifaqı nümayəndələri Rusiya ali hökumət ixtiyarının indiki heyətindən ibarət olan Məclisi-Müəssisan dəvətinə qədər bütün Rusiyada Avksentyev, Astrov, Boldirev, Voloqodski, Çaykovski və onları əvəz edəcək Vinqradov, Denikin, Sapojnikov və Zenzinovdan ibarət olan Ümumrusiya Müvəqqət Hökumətinə həvalə olunmasını mütəhidül-qövl [səsbirliyi ilə] təhti-qərara almışlardır.

Müvəqqət Hökumət Rusiya millətlərinin arzusu üzərinə Rusiya Hökumətini idarə etməyə başlayıb, ən əvvəl Rusiya istiqlaliyyətini və hökumət vahidliyini bərpa etmək qəsdindədir. Bu məqsəd naminə Müvəqqət Hökumət ona tapşırılan ali hökumət ixtiyarının qüvvəsindən istifadə etməklə, ən əvvəl Rusiyanı bolşevik boyunduruğu altından xilas və Rusiyada qanun və qayda bərpa edilməsinə çalışacaqdır.

Rusiya ilə onun hissələri namından [adından] Almaniya ilə əqd edilən [imzalanan] və Rusiyanı bir çox müstəqil parçalara təqsim edən [bölən] Brest sülhü və başqa beynəlmiləl müqavilə və müahidənamələr [sazişlər] qəbul edilməyib, Rus Hökuməti yenə də Müttəfiqlər cərgəsinə daxil olacaqdır, tainki onlarla bir yerdə Al-

maniya əleyhinə müharibəni davam etdirib, Rusiyadan zəbt edilən yerləri qaytarmaqla haqq-ədalət əsasınca sülhi-ümumiyyə nail olsun.

Vətənin xarici və daxili düşmənlərdən xilas edilməsi və cahan müharibəsinin ədalətli surətdə xitam [son] bulması siyasi firqələrdən arı [təmizlənmiş], qüvvətli, müharibəyə yarar və müntəzəm ordu vücuda gətirilməsilə mümkün ola bilər. Müvəqqət Rus Hökuməti [böylə] bir ordunun vücuda gətirilməsinə bacardığı qədər səy etməyi təhti-qərara almışdır.

Məmləkətin ədəmi-mərkəziyyət [desentralizasiya] və milli-məhəlli muxtariyyət əsası ilə təşkilatı məsələsini Məclisi-Müəssisana həvalə edərək Müvəqqət Rus Hökuməti müxtəlif əyalətlərdə coğrafi-iqtisadi və milliyət əsası ilə qurulmuş olan milli-məhəlli muxtariyyətləri və əqəliyyət [azlıq] təşkil edib müəyyən əraziyə malik olmayan millətlərin milli-mədəni muxtariyyətə malik olması hüququnu qəbul və təsdiq edir. Müvəqqət Rusiya Hökuməti hər yerdə demokratik şəhər və zemstvo idarələri bərpa etməklə bərabər, hökumət qanunlarının və camaatın mühafizəsi üçün ciddi tədbirlər görəcəkdir.

Müvəqqət Rusiya Hökuməti torpaq məsələsi qanunlarını Məclisi-Müəssisan tərəfindən həll edilənə qədər öz halında baqı [dəyişməz] qoyub, torpaqdan mənfəətbərdar olmaq [xeyir götürmək] üçün hər cür tədbirlər görəcəkdir.

Məsai [əmək] mühafizəsi üçün Müvəqqəti Rus Hökuməti fəhlə qanunları verilməsinə çalışıb, fəhlələrin qəbul və kənar edilmələri məsələsini ədalətli bir surətdə təmin edəcəkdir.

Vətənin dəhşətli saatda həlakdan xilas edilməsi xatirinə Müvəqqət Rus Hökuməti Ufada Hökumət Şurasına cəm olan hər sinif nümayəndələr tərəfindən bütün ixtiyara malik edilmişdir. Müvəqqət Rusiya Hökuməti ancaq 1919 sənəsi yanvarın birində dəvət ediləcək Məclisi-Müəssisan qarşısında məsul olub, öz məqsədlərinə nail olmaqdan ötrü bütün qüvvəsi ilə vətənin feyzi üçün fəaliyyətdə bulunaçaqdır.

Müvəqqət Rusiya Hökuməti təhqir və təxrib edilmiş [dağıdılmış] Rusiya dövlətinə hamının qəlbində məhəbbət oyanacağına ümidvar olur. Ancaq bu məhəbbətlə Rus Hökuməti təzədən dirilib, təzədən həyata qədəm qoya bilər.

Elan

Azərbaycan Cümhuriyyəti Şurayı-Millisi İdarəsi üçün mükəmməl türkcə bilən bir idarə müdiri müavini, bir kargüzar, iki dəftərdar, bir mühasib, iki yazıçı və bir vəznədar (xəzinədar) lazımdır. Arzu edən şəxs hər gün səhər saat 10-dan 6-yədək Bələdiyyə İdarəsi imarətində idarə müdiri Məhəmməd Səid Axundzadəyə müraciət etməlidir.

* * *

İstanbuldan yeni gəlmiş möhürçü Hafiz Həmdi əfəndi bazarda möhürçülər sırasında karvansarayda hər növ möhür və imza qayırır. Arzu edənlər buyursunlar.

Diş müalicəxanası

S.M. İtkinin süni diş laboratoriyası

Dişlərin ağrısız çəkilməsi. Təzə üsulla farfor və qızıl dişlər qondarılması. Dişlərini qayıtdırmaq və diş qoydurmaq xahişində olanlar səhər saat 9-dan birə və 4-dən 6-ya qədər qəbul olunurlar.

Ünvan: Bolşoy Marskoy küçədə 37 nömrəli ev, telefon 06-25.

208

Diş təbibəsi Altmanın diş müalicəxanası

Naxoşları qəbul edir saat 8-dən 1-ə kimi, 4-dən 7-yə kimi, qadınları 1-dən 3-ə kimi. Dişlərə müalicə edir, doldurur, ağrısız çıxarır və qızıl və kauçuk üzərində süni dişlər qayırır. Hərbiyə, məktəblilərə və uşaqlara külli faiz edilir.

Ünvan: Şamaxinski caddədə ev nömrə 20. Aptek qarşısında. Telefon 18-73.

245

Doktor Krinski

Sifilis, əmrəzi-tənasüliyyə [zöhrəvi xəstəliklər] və cild mərəzinə mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi. Ünvan: Tarqovı caddədə Tağıyev qardaşlarının 10 nömrəli evində. Telefon 15-59.

263 12-1

O. A. Salmanın

Diş kabinəsi və süni diş müalicəxanası

Dişlərə və ağza müalicə edir, ağrısız çıxarır, doldurur, qızıl və kauçuk üzərində

süni dişlər qayırır və qızıldan qapaqlar qayırır.

Qəbul edir hər gün saat 9-dan 2-yə kimi, 4-dən 7-yə kimi. Naberejni caddədə Dombrovski pereulokda [döngədə] Mehdiyevin 7 nömrəli evində. Telefon nömrə 30-02.

253

Berlin Darülfünununun həkimi

L. Melkumyans

Əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər] və dəri naxoşlarını qəbul edir. Qan damarlarına “606” və “916” dəvalarını istemal [tətbiq] edir. Hər gün saat 2-4-ə kimi.

Ünvan Birjevoy caddədə Malakan bağçası qarşısında həkim Temirxanyanın müalicəxanasında. Telefon nömrələri 29-85 və 32-77.

255

Həkim Arşak Ayrəpetoviç Akopyans

Əsəbi və daxiliyyə naxoşluğuna mübtəla olanları axşam saat 3-dən 6-ya kimi qəbul etməyə başlamışdır.

Ünvan: Balaxanski caddədə nömrə 10, İstanislavski caddənin küncündən 3-üncü ev. Telefon 55-26.

Saat 3-ə kimi 32-77 nömrəli telefon ilə danışmaq mümkündür. (16-ncı xəstəxana).

256

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün saat 5-dən 7-yə kimi. Parapet, Şəbi İbrahımovun evində, 3-cü mərtəbə. Telefon 27-86.

244

Həkim S. L. Şklovskaya

Mamalıq və daxili ünas əmrəzini [qadın

xəstəliklərini] qəbul edir. Naxoşlar qəbul olunur: səhər saat 9-dan birə və 5-dən 7-yə qədər. Ünvan: Aziatski küçədə nömrə 153, Bolşoy Marskoy və Krasnovodski küçələrin arasında. Telefon: 50-67.

209

Diş həkimi Melçarski

Torqovaya soqaqda Muxtarovun xanə-sində nömrə 15. Dişlərə tədavi edir, dol-durur, ağrısız ixrac edir. Gözəl altın və sa-irə dişlər emal edir. Xəstələri qəbul edir: sübh saat 9-2-yədək.

210 12-5

Arvad diş həkimləri Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qar-ma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayrılması təmin olunur. Kənardan gələn-lər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər mü-nasibdir. Qəbul olunur 9-dan 2-yə və ax-şam 4-dən 7-yə kimi. Vorontsovski küçə, 14 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Arvad diş həkimi Moiseyeva-Levin

Olqinski caddədə ev nömrə 5, 3-üncü mərtəbə, sağda. Telefon nömrə 06-23.

Dişlərə müalicə edir, çıxarır. Kauçuk və qızıl üzərində sabiq Berlin şəhər müalicə-xanasının müdiri nəzarəti altında süni diş-lər qayırılır.

Qəbul edir: səhər saat 9-dan 1-ə kimi; axşam saat 5-dən 8-ə kimi.

216

Doktor Kamilə xanım İsmayılov

Uşaq və əmrəzi-daxiliyyəsi [daxili xə-s-təlikləri] olan naxoşları hər gün sabah saat 10-dan 2-yədək və axşam 4-7 qəbul edir.

Adres: Armyanski 16. Telefon 56-89.

235

Doktor F. S. Şteyn

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan 12-yədək, axşam saat 5-dən 7-yədək.

Mariinski və Tarqovı caddələrin kün-cündə Əşrəfovun evi, “Jorj” əksxanası. Telefon nömrə 54-44.

232

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 6-ya kimi. İçəri şəhərdə bağıın qarşısında Mi-naretski küçə, ev nömrə 1. Telefon nömrə 36-91. Б. Минаретская ул., д. N 1. Телеф. 36-91.

236

Doktor Rza bəy Sultanov Paris Darülfünunundan

Qəbul edir daxiliyyə və əsəbi xəstələri hər gün saat 9-1-ədək, saat 4-7-yədək. Telefon 5-30. Adres: Parapet, Kolyubakin-ski küçədə nömrə 39. “Azərbaycan” qə-zetə idarəsinin yanında.

237

Mama-feldşer M. K. Markoviç

Hamilə və azad olmuş qadınları qəbul edir. Bədənə dərman vurur və masaj edir. Hər gün saat 10-dan 12-yə kimi. Nijni Kladbişinski caddədə ev nömrə 89. Tele-fon 34-36. Burada həkim daxiliyyə və əmrəzi-tənasüliyyə [cinsi xəstəliklər], qadın və cərrahiyyə naxoşları saat 3-dən 5-ə kimi qəbul edir.

240

Müdirlər:

Ceyhun bəy Hacıbəyli
Şafi bəy Rüstəmbayli

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Teleqraf xəbərləri

səh. 309. “Spartak” dəstəsi...: 1916-1918-ci illərdə Almaniyada fəaliyyət göstərən marksist təşkilat olan Spartak İttifaqı [Spartakusbund] nəzərdə tutulur.

“Qırmızı bayraq” nam qəzetə...: Spartak İttifaqının yayın orqanı olan “Di rote fahne” [Die Rote Fahne] qəzeti nəzərdə tutulur.

Teleqraf xəbərləri: Almaniya mətbuatının məlumatı

səh. 309. “Alınan məlumatlara görə dəmiryol hərəkəti saatdan-saata mütəşəkkil bir sürət alır.”: Qəzetdə “mütəşəkkil” yerinə səhvən “müşkül” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri: İtaliya

səh. 310. “T. M. T.”: “Sürixer morqen zeytunq” qəzeti nəzərdə tutulur.

Dilək

səh. 315. “Yaşıl köyüm, çoluğumdan-çocuğumdan ayrıldım”: Qəzetdə “Yaşıl köyüm, çoluqdan-çocuqdan ayrıldım” şəklinə getmişdir.

“Dilək” şeiri (səh. 315)

üçün lüğət:

məmurə: abad yerlər
başaq: sünbül
çapa: kətmən, toxa
papatya: çobanyastığı
sətvət: güc, qüdrət; zərbə

İstanbul səyahəti haqqında

Rəsulzadə Məhəmməd Əmn

bəyin konfransı

səh. 317. “M. Hənəfi”: Bu imza Hənəfi Zeynallıya məxsusdur.

Hərdənbir

səh. 318. “Bir naxoş”: bu imza Məmmədəli Səfərova məxsusdur.

Ufa Manifesti

səh. 320. “Rusiyanı təcdid” ittifaqı...: Rusiyanın Dirçəlişi İttifaqı nəzərdə tutulur.

O. A. Salmanın...

səh. 322. Bu elan qəzetdə yarımçıq çıxmışdır.